

Bartosz Wróblewski

Fundamentalizm muzułmański na przykładzie działalności Braci Muzułmanów w Egipcie i Jordanii

---

Polityka i Społeczeństwo nr 6, 113-122

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bartosz Wróblewski

FUNDAMENTALIZM MUZUŁMAŃSKI NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI BRACI MUZUŁMANÓW W EGIPCIE I JORDANII

W ostatnich latach termin „fundamentalizm” stał się bardzo popularny. Niestety, w umyśle Europejczyków dwa słowa „fundamentalizm” i „islamski” stały się niemal synonimami. Oczywiście jest to błędny stereotyp, gdyż termin ten odnosi się do wszelkich ruchów, które odwołują się do fundamentalnych zasad jakiegokolwiek religii. Po raz pierwszy użyto go zresztą w stosunku do radykalnych grup protestanckich w USA (Bassam 1997: 23). Nie będę jednak w tym tekście zgłębiał problemu, czym jest fundamentalizm. Chcę zająć się organizacją, którą słusznie nazywa się grupą fundamentalistyczną. Chodzi o stowarzyszenie Braci Muzułmanów. Stowarzyszenie to uznaje Koran za podstawę swej działalności i domaga się zastąpienia kodeksów wzorowanych na Europie prawem religijnym. Warto przedstawić działania Bractwa, bo mogą one wyjaśnić różnice między rozumieniem polityki na Zachodzie i w świecie islamu. Na Zachodzie utożsamia się często ruch fundamentalistów muzułmańskich z organizacjami terrorystycznymi. Chęć oparcia życia społecznego i politycznego na fundamentach religijnych wydaje się czymś dziwnym i wstecznym. Przykład Bractwa Muzułmańskiego pokazuje, że w kręgu cywilizacji islamu można połączyć fundamentalistyczną ideologię i działalność w nowoczesnym społeczeństwie. Warto więc wskazać na rolę Bractwa w Egipcie i Jordanii, krajach prozachodnich, gdzie pełni ono bardzo istotną rolę w polityce.

Rozwój Bractwa

Bractwo Muzułmańskie powstało w Egipcie w 1928 r. Założycielem organizacji był Hasan Al Bana. Pochodził on z miasta Mahmudijja

koło Aleksandrii, gdzie jego ojciec był imamem. Sam Hasan jednak uczył się nie na uniwersytecie Al Azhar w Kairze, gdzie zdobywali wiedzę ludzie chcący pełnić rolę imamów i sędziów koranicznych, lecz na zeuropeizowanej uczelni Dar al-Ulum. Po ukończeniu nauki został nauczycielem w Ismailij. Al Bana był zaniepokojony rozkładem tradycyjnego społeczeństwa muzułmańskiego. Znamiona tego procesu zauważył w Kairze, szczególnie wśród inteligencji. Jednocześnie dostrzegł, że tradycyjna elita religijna skupiona wokół powstałej w X wieku uczelni Al Azhar nie potrafi odpowiedzieć na wyzwania współczesności. Uznał, że sam musi odnowić religię. Dlatego założył Stowarzyszenie Braci Muzułmanów, które miało być odpowiedzią na nowe wyzwania, choć całkowicie zgodną z ortodoksją sunnicką (Zdanowski 1986: 39 i 54).

W latach dwudziestych wśród elit na Bliskim Wschodzie rzeczywiście panował ferment ideologiczny. Społeczeństwa muzułmańskie przegrywały w konfrontacji z Europejczykami. W 1924 r. władze Turcji zlikwidowały kalifat i wygnały ostatniego przedstawiciela rodu Osmanów. Tym samym sunnici stracili najważniejszy symbol jedności. Sam dyktator Turcji Kemal Pasza Atatürk dążył do zupełnego wyrugowania wpływów islamu z kraju i narzucenia Turkom świeckiej cywilizacji europejskiej. Wydarzenia te odbiły się głośnym echem w świecie arabskim (Kołodziejczyk 2000: 118). Egipt, który od 1881 r. pozostawał pod faktyczną władzą Wielkiej Brytanii, w 1922 r. otrzymał formalnie niepodległość. Jednak warunkiem jej proklamowania była umowa z Londynem, która oznaczała przedłużenie protektoratu. Gospodarka państwa zależała od eksportu bawełny i kierowali nią cudzoziemcy. Społeczność ta liczyła około 225 tys. na kilkanaście milionów Egipcjan. Szczególnie lukratywne stanowiska obsadzały 34 tys. Brytyjczyków. Te elementy zależności oraz fakt, że w latach trzydziestych spadły ceny bawełny, co pogorszyło warunki życia chłopów, stanowiących 60% ludności Egiptu, powodowały wzrost ogólnego niezadowolenia (Wilmann-Kurecka 1975: 24).

W takiej sytuacji społecznej Hasan Al Bana utworzył swoje stowarzyszenie. Od początku nie miała to być zwykła partia polityczna, lecz masowy ruch. Jego celem była całkowita islamizacja życia społecznego i odrzucenie europejskich instytucji i praw. Założenia ideologiczne Braci Muzułmanów głosiły kilka podstawowych prawd. Twierdzili oni, że tylko powrót do czysto islamskiego społeczeństwa i odrzucenie wszelkich prawnych i ideologicznych naleciałości z Europy może

przywrócić siłę społeczeństwu muzułmańskiemu. Odrzucali nacjonalizm i idee państwa narodowego. Głosili, że cała wspólnota muzułmańska (umma) może być wspólnotą polityczną typu narodowego, a państwa lokalne w islamie mogą istnieć, ale jako organy ummy. Postulowali odrodzenie kalifatu jako symbolu jedności, choć nie precyzowali, jak go odbudować. Konstytucją miał być sam Koran i tradycja (sunna). Oczywiście wstępem do stworzenia „muzułmańskiej ojczyzny” i odrodzenia kalifatu było usunięcie zachodnich okupantów z państw islamu, przede wszystkim z Egiptu. Bracia odrzucali też system partyjny i demokrację europejską. W zamian wskazywali na wyidealizowaną wspólnotę muzułmańską z czasów Mahometa i pierwszych kalifów w VII w. (Zdanowski 1986: 52–53).

Bractwo Muzułmańskie rozwijało się bardzo szybko. W 1938 r. miało już trzysta oddziałów w Egipcie, a w okresie szczytowej popularności w latach 1946–1949 ruch ten skupiał od 300 do 600 tys. członków. Bractwo posiadało wiele sekcji i wydziałów. Prowadziło szkoły, kluby sportowe, sale wykładowe, spółdzielnie produkcyjne i oczywiście meczety. W okresie napięć politycznych Al Bana powołał również do życia Sekcję Specjalną, ściśle zakonspirowaną i zależną tylko od niego frakcję bojową, zajmującą się zamachami terrorystycznymi. Bracia Muzułmanie działali bowiem na wielu polach, a walkę zbrojną uważali, w pewnych sytuacjach, za obowiązek i oczywistość, zaś zabójstwa wrogich polityków za jedną z metod walki dopuszczalną w świetle islamu (Mitchell 1969: 206).

Mimo tych skrajnych założeń Bracia zaangażowali się w konflikt polityczny dopiero po 1945 r. Bractwo uważało, że król Faruk i rząd nie potrafią wyprzeć Brytyjczyków, którzy kontrolowali Kanał Sueski, a nawet nie chcą tego. W 1948 r. Egipt przegrał dodatkowo wojnę w Palestynie. Żydzi utworzyli Izrael, czyli w rozumieniu Braci okupowali część „muzułmańskiej ojczyzny”, a rząd w Kairze dopuścił do tego przez nieudolność lub zdradę. Bracia wysłali do Palestyny własne bojówki. W samym Egipcie rozpoczęły masowe demonstracje antyrządowe oraz napady na sklepy i przedsiębiorstwa żydowskie. Sekcja Specjalna rozpoczęła falę zamachów na polityków i sędziów wrogich Bractwu. Udało się im zabić premiera Mahmuda Nukraszi Paszę. Jednak masowe demonstracje i fala zabójstw w 1948 r. nie zastraszyły władz, które zdelegalizowały Bractwo Muzułmańskie. Sytuacja była patowa, bo zabójstwa urzędników trwały nadal. 12 lutego 1949 r. zastrzelono Hasana Al Banę. Zabicie przywódcy Bractwa

Muzułmańskiego dokonane z inspiracji władz okazało się krokiem skutecznym. Stowarzyszenie straciło swoje centrum decyzyjne i osłabło na kilka lat (Zdanowski 1986: 78).

Bractwo zepchnięte do podziemia przegrało w 1949 r. swoją konfrontację z rządem, ale dzięki sieci organizacji oświatowych, gospodarczych i społecznych mogło istnieć dalej. Co więcej, do 1949 r. zdołało rozprzestrzenić się na wiele krajów muzułmańskich. W samym Egipcie przeżywało wiele wzlotów i upadków. Partia Wafd, która głównie przyczyniła się do delegalizacji Bractwa, w 1951 r. chciała stanąć na czele walki z obecnością brytyjską nad Kanałem Sueskim. 8 października 1951 r. jej rząd unieważnił układ z Wielką Brytanią z 1936 r., jednak konflikt, jaki ten krok za sobą pociągnął, zdestabilizował rząd tej partii (Fijałkowski 1978: 123). Król Faruk skorzystał z okazji, by obalić rząd Wafd. Sprzyjającą mu okazją były zamieszki antyeuropejskie w Kairze w styczniu 1952 r. Jednak dyktatura królewska była skrajnie niepopularna i w nocy z 22 na 23 lipca 1952 r. niewielkie sprzysiężenie młodszych oficerów, tzw. Wolni Oficerowie, dokonało zamachu stanu. Króla obalono i wygnano z kraju. Politycy parlamentarni liczyli na powrót do oligarchicznego parlamentaryzmu, jednak wojskowi postanowili zatrzymać władzę. Po okresie sporów wewnątrz junty oficerskiej w 1954 r. ostatecznie przywódcą Egiptu został Gamel Abdel Naser i pozostawał dyktatorem do śmierci w 1970 r. (Sidor 1969: 83).

Bracia w latach 1952–1981

Egipska gałąź Braci skorzystała na zmianie reżimu. Po zamachu z lipca 1952 r. zalegalizowano ich powtórnie jako stowarzyszenie społeczne. Jednak organizacja ta nie doceniła zdecydowania i popularności G.A. Nasera. Podpisał on umowę z Wielką Brytanią, którą Bractwo uznało za zdradę interesów Egiptu. 26 października 1954 r. członek Bractwa strzelał do Nasera, gdy ten przemawiał na wiecu w Aleksandrii. Zamach był nieudany, a władze zareagowały zdecydowanie i brutalnie. Masowo aresztowano członków stowarzyszenia, uznając je za organizację terrorystyczną. Następcę Al Bana i pięciu innych przywódców skazano na śmierć. Przewodniczącemu Hadeibie zmieniono karę na 20 lat więzienia, pozostałych powieszono 9 grudnia 1954 r. (Zdanowski 1986: 106). Bracia Muzułmanie przez wiele lat pozostawali stronnictwem nielegalnym i istniejącym tylko w konspiracji.

Tymczasem G.A. Naser zdobył w 1956 r. autentyczną popularność w społeczeństwie egipskim i w ogóle wśród Arabów. Najpierw 26 lipca 1956 r. znacjonalizował Kanał Sueski. Wielka Brytania i Francja odpowiedziały atakiem zbrojnym w dniach 31 października – 6 listopada 1956 r. Interwencji musieli się jednak wycofać pod naciskiem USA i ZSRR. Arabska opinia publiczna przypisała ten sukces Naserowi (Jamsheer 1987: 116).

Na Bliskim Wschodzie ideologia Braci Muzułmanów znalazła się w odwrocie, królował naseryzm. Przywódca Egiptu głosił mieszaninę poglądów panarabskich i socjalistycznych. Występował przeciw Zachodowi, sprzymierzał się natomiast z ZSRR. Główną jego ideą była jedność arabska, ale rozumiana w kategoriach europejskiego nacjonalizmu, islam nie był podstawą tej ideologii. Jedność wynikała ze wspólnoty językowej. Bractwo Muzułmańskie nie podzielało takich poglądów. Jego działacze powtarzali, że tylko islam może być podstawą państwa, prawa i zjednoczenia. Paradoksalnie, Bractwo choć wrogie Zachodowi, po 1954 r. znalazło najlepsze warunki rozwoju w prozachodnich monarchiach arabskich, np. w Arabii Saudyjskiej czy Jordanii. Już w latach trzydziestych i czterdziestych założyło oddziały w większości państw arabskich. Zadanie to ułatwiał fakt, że do uczelni Al Azhar od wieków przybywali studenci ze wszystkich zakątków świata islamu (sunnickiego). Oddziały Bractwa powstać miały nie tylko na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej (Sudan, Algieria), ale również w Indonezji, Pakistanie i na Cejlonie (Husaini 1956: 85). Tak szeroki zasięg pozwalał stowarzyszeniu przetrwać katastrofę w Egipcie.

Mimo zepchnięcia Bractwa do podziemia Egipt pozostał centrum ideologicznym tej organizacji i jest nim do dziś. Tam też można zauważyć charakterystyczny podział stowarzyszenia na stronnictwo umiarkowane i radykalne. Podział ten dotyczy metod, nie celów. Celem jest całkowita islamizacja życia społecznego i politycznego, odrzucenie wpływów myśli europejskiej, wreszcie islamizacja samej władzy państwowej. Islamizacja jest ważniejsza niż samo przejęcie władzy. Umiarkowani uznawali więc, że cel można osiągnąć przez długotrwałą pracę u podstaw i zdobywanie wpływów na rozmaite organizacje społeczne. Islamizacja władzy nie musi oznaczać rewolucji, równie skuteczne będzie przejście dotychczasowego establishmentu na pozycję Bractwa w wyniku powolnej ewolucji. Ta frakcja zdobyła dominację w Egipcie po śmierci G.A. Nasera w 1970 r. Nowy dyktator Anwar Sadat dążył do odejścia od sojuszu z ZSRR i zerwania z socjalistycznymi eksperymentami poprzednika. W Bractwie Muzułmańskim do-

strzegął sojusznika przeciw lewicy. W ciągu swych rządów, w latach 1971–1981 przywrócił częściowo wpływ islamu na instytucje społeczne i nauczanie. W 1977 r. muzułmańskie organizacje studenckie zdobyły większość miejsc w wyborach do samorządów uniwersyteckich w całym kraju. Tak więc Bractwo de facto działało znów jawnie, choć bez rejestracji (Zdanowski 1986: 134).

W czasach dyktatury Nasera działał jednak członek stowarzyszenia, który symbolizował radykalną opcję – Said Kutb. Człowiek ten od 1954 r. siedział w więzieniu. Spędził tam prawie 12 lat i właśnie tam opracowywał swoje teorie. Idee, jakie przedstawił, były skrajnie nietolerancyjne i głosiły program rewolucyjny. Kutb stwierdzał, że nie ma zasadniczej różnicy między kapitalizmem a socjalizmem. Oba systemy są zachodnimi ideami korumpującymi społeczność muzułmańską. Tylko prawo szariatu jest godne społeczeństwa i może wprowadzić sprawiedliwość. Chrześcijaństwo krytykował dlatego, że jest religią indywidualizmu i izolacjonizmu. Nie może ono, jego zdaniem, przedstawić żadnej realnej wizji urzędzenia społeczeństwa. Nie jest w stanie sprzeciwić się zachodniemu materializmowi.

Kutb powtarzał postulaty Bractwa, żądał wprowadzenia instytucji kalifatu (symbolu jedności islamu), wprowadzenia Koranu jako konstytucji, zastąpienia wszystkich kodeksów prawem szari, domagał się też likwidacji wszystkich partii i zastąpienia ich jednym muzułmańskim ruchem ogólnospołecznym. Władzę mają przejąć ludzie kierujący się religią w polityce. Najważniejsza w jego ideologii jest kwestia metod. Said Kutb głosił, że trzeba prowadzić bezwzględna walkę ze wszystkimi rządami niezgodnymi z propagowanymi przez niego zasadami. Nie wolno iść na jakiegokolwiek ustępstwa, a w ostatecznym rozrachunku należy stosować walkę zbrojną, ponieważ tylko siłą można zmienić rzeczywistość. Innymi słowy, przeciw rządowi w świecie islamu, które nie są oparte na prawie szari i nie odrzucają myśli zachodniej, trzeba podjąć dżihad (świętą wojnę) tak jak przeciw niewiernym. Trzeba je zniszczyć, funkcjonariuszy pozabijać. Islamizacja dokona się poprzez krwawą powszechną rewolucję. Należy dodać, że reżim Nasera doceniał zagrożenie. W marcu 1964 r. rząd ogłosił amnestię i uwolnił znaczną część Braci, w tym i Kutba. Gdy stowarzyszenie wznowiło działalność, władze przeprowadziły w lipcu 1965 r. masowe aresztowania. Said Kutb został aresztowany, osądzony i skazany na śmierć. Powieszono go 29 sierpnia 1966 r. Poglądy, które głosił, okazały się ważne i w dużej mierze kształtujące myślenie radykalnych islamistów do dziś (Zdanowski 1986: 121).

Bractwo Muzułmańskie działa w całym świecie sunnickim. Często porównuje się je do europejskiej masonerii. Jednak i to porównanie nie jest w pełni trafne. Bractwo działa konspiracyjnie lub półkonspiracyjnie tylko tam, gdzie reżimy miejscowe je zwalczają. W innych państwach działa absolutnie jawnie, przypomina wielki, bardzo zróżnicowany ruch społeczny. W monarchiach, gdzie nie ma parlamentu, jak Arabia Saudyjska, wpływa na władzę dzięki bezpośrednim kontaktom z elitą, ale potrafi też występować w wyborach. W latach dziewięćdziesiątych XX w. i po roku 2000 Bractwo działa półjawnie w Egipcie, jego członkowie startują w wyborach i zdobywają sporo miejsc. O ilości zdobytych miejsc decyduje rząd prezydenta Husni Mubaraka, który stara się utrzymać współpracę z umiarkowaną częścią Bractwa, a jednocześnie całkowicie kontroluje wyniki wyborów.

Bractwo w Jordanii

O skali poparcia dla Bractwa może świadczyć jego sytuacja w Jordanii, szczególnie w 1989 r. Bractwo powstało w Haszymidzkim Królestwie Jordanii (do 1949 r. Transjordania) w 1946 r. W przeciwieństwie do Egiptu Bractwo nigdy nie znalazło się w tym państwie w ostrym konflikcie z władzą. Zarówno król Abd Allah, panujący w latach 1921–1952, jak i Husajn, w latach 1953–1999, uważali je za przeciwwagę wobec opozycji lewicowej – komunistycznej i panarabskiej. Bractwo działało tam legalnie jako stowarzyszenie społeczne i nie domagało się zmniejszenia praw monarchy. Działalność Bractwa w Jordanii można podzielić na cztery etapy. Pierwszy to lata 1946–1952, gdy stowarzyszenie dopiero się organizowało. Drugi, przypadający na lata 1953–1967, charakteryzował się dominacją ideologii panarabskiej, przede wszystkim naseryzmu, kiedy to Bractwo było w defensywie ideologicznej i popierało króla, gdy ten siłą zwalczał opozycję panarabską i komunistyczną. Bracia, choć byli wrogami zachodnich wpływów, de facto popierali sojusznika USA króla Husajna. Trzeci etap to lata 1968–1988, gdy król Husajn rządził jako dyktator. Od 1967 r. nie zwoływano parlamentu, a po walkach wewnętrznych we wrześniu 1970 r. trwał reżim wojskowy. Mimo to Bractwo działało legalnie jako organizacja społeczna i cieszyło się poparciem władz. Właśnie w tym okresie Bractwo zdobyło znaczny wpływ w społeczeństwie. Ideologia islamistyczna stała się znów popularna, a panarabizm stracił wpływy. Czwarty okres po 1989 r. to etap demokratyzacji (Wąs 2006: 65).

W 1989 r. król Husajn został zmuszony do umiarkowanej demokracji. W kwietniu 1989 r. wybuchły gwałtowne zamieszki w południowej Jordanii przeciw dotychczasowym metodom rządzenia. W odpowiedzi król, oprócz represji, zgodził się na wolne wybory. Przeprowadzono je 8 listopada 1989 r. Na 80 miejsc w izbie niższej Bractwo zdobyło 20 spośród 26 wystawionych kandydatów. Ponadto 14 innych posłów przyznawało się do poglądów islamistycznych podobnych do Bractwa (Robins 2004: 169, 171).

Bractwo zdobyło na tyle silną pozycję, że w 1991 r. weszło do rządu, otrzymując 5 tek ministerialnych, w tym Ministerstwo Edukacji i Sprawiedliwości. Jednak ta obecność w rządzie wykazała też trudności przystosowania się Bractwa do zachodniego systemu parlamentarnego. Ideologia Bractwa przewidywała islamizację państwa, ale zasiadający w rządzie Bracia zdołali przeprowadzić tylko marginalne postulaty. Nie mieli też żadnego wpływu na politykę zagraniczną. Rząd z ich udziałem przetrwał tylko kilka miesięcy. W następnych latach Bractwo musiało powołać partię polityczną. Zmiana prawa wymogła rozdzielenie funkcji stowarzyszenia społecznego i partii. Partia Akcji Muzułmańskiej, jaką stworzyli, wzięła udział w wyborach w sierpniu 1993 r. Tym razem Bracia zdobyli jedynie 18 miejsc. Bractwo oskarżyło władzę o ograniczanie praw Partii Akcji Muzułmańskiej. Wybory w 1997 r. zostały przez partię zbojkotowane (Wąs 2006: 209 i 216).

Zakończenie

Wydarzenia te pokazują dylematy, przed jakimi stoi Bractwo Muzułmanów. W Jordanii niewątpliwie popiera je około 25% opinii publicznej, a w określonych sytuacjach reprezentowana przez nich opcja może stać się główną siłą w parlamencie, jak po elekcji w 1989 r. Mimo to ich wpływ na politykę okazał się mniejszy niż można było spodziewać. Bractwo w Jordanii reprezentuje opcję umiarkowaną, ale nie rezygnuje z postulatu całkowitej islamizacji życia państwa. Bractwo Muzułmańskie w Egipcie jest blokowane przez dyktaturę Husni Mubarak, która dyryguje wyborami. Nie można więc powiedzieć, jaką prowadziłoby politykę w ramach parlamentu. Można natomiast stwierdzić, że w Jordanii przeszkodą dla rozwoju Bractwa jest sama ideologia stowarzyszenia. Bractwo starało się działać w ramach parlamentaryzmu, którego mechanizmy przeszczepiono z Europy, podczas gdy samo dąży-

ło do całkowitej islamizacji społeczeństwa. W realnej działalności parlamentarnej okazało się ono organizacją o znikomym potencjale koalicyjnym. W gruncie rzeczy uznawało, że należy mu się całkowita władza. Inne stronnictwa oczywiście musiały bać się takiego podejścia. Trzeba uznać, biorąc pod uwagę działalność Bractwa w Jordanii, że na razie nie wypracowało ono metody działania w ramach pluralistycznego parlamentu.

Bibliografia

- Bassam T., 1997, *Fundamentalizm religijny*, Warszawa.
- Fijałkowski W., 1978, *Kanał Sueski*, Warszawa.
- Husaini I.M., 1956, *The Moslem Brethren. The Greatest of Modern Islamic Movements*, Beirut.
- Jamsheer H.A., 1987, *Konflikt sueski w stosunkach międzynarodowych 1956–1957*, Łódź.
- Kołodziejczyk D., 2000, *Turcja*, Warszawa.
- Mitchell R., 1969, *The Society of the Muslim Brothers*, London.
- Robins P., 2004, *A History of Jordan*, Cambridge.
- Sidor K., 1969, *Rewolucja pod piramidami*, Warszawa.
- Wąs A., 2006, *Bracia Muzułmanie w Jordanii. Doktryna i organizacja bractwa na przełomie XX i XXI wieku*, Lublin.
- Willman-Kurecka T., 1975, *Arabski Związek Socjalistyczny*, Warszawa.
- Zdanowski J., 1986, *Bracia Muzułmanie i inni*, Szczecin.

Muslim Fundamentalism Exemplified by the Case of Muslim Brothers in Egypt and Jordan

Abstract

The term „fundamentalism” has become very fashionable in Europe and the USA recently. The press in the West links this term to Islam, which being methodologically erroneous, has, nonetheless, as a slogan gained universal currency. The Author sheds light on one of the major fundamentalist groupings active predominantly in the Middle East, that is Muslim Brotherhood. This enables him to present the phenomenon of islamic fundamentalism in a broader context. The Muslim Brotherhood is a fundamentalist organization founded in 1928 by an Egyptian Hasan Al Ban. The Brotherhood has aimed both in the past and in the present at creating a society based on the Qurran principles as well as at rebuilding the Muslim unity, i.e. the califate. Currently, the organization acts in the whole world of Islam. It includes both extremist, even terrorist, and pacifist wings. The activities of the movement are discussed by the Author using an example of two countries – Egypt and Jordan. In Egypt the Brotherhood is often forced

to act undercover, in conspiracy, while in Jordan it has always been a legally recognised association. Using these examples it might be shown that organisations of this type act either in legally permissible or unlawful manners depending on the contextual conditions and the type of political regime framing their functioning. This conclusion is especially important if an attempt is made by an European observer to cast a value judgement on the Brotherhood. The organization of Muslim Brothers in Jordan has taken part in general elections since 1989, competing with political parties which have different political programmes within a pluralist electoral system. Whereas in Egypt the Brotherhood must take into account presidential authoritarian power, in Jordan it faces a challenge constituted by modern parliametarian system and fragmented public opinion. These differences are emphasized in the paper.